

FILM ÉS JOG A GYAKORLATBAN

Iustitia és a múzsák

ENDRÉNYI KRISZTINA

HIÁNYPÓTLÓ JOGI ÚTMUTATÓ A FILMGYÁRTÁSHOZ.

Az ismert jogász-producer duó, Kollarik Tamás és Takó Sándor jegyzi az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete kiadásában idén megjelent *Film és jog a gyakorlatban – A filmalkotás folyamatát övező egyes magánjogi kérdések* című könyvet.

A kötet megjelenését magam is örömmel fogadtam, mert így lehetőségem nyílt egy lényegre törő, befogadható, kompakt irodalmat ajánlani ezentúl a diákjaimnak. A kötet szándéka szerint nemcsak gyakorló jogászoknak készült, hanem alkotóknak és a filmszakma egyéb szereplőinek, akiknek egyre fontosabb (kellene, hogy legyen) a jog legalább alapszintű ismerete munkájukban. Ugyanakkor ez mégis egy jogi szakkönyv, amiben a jogi terminológiának ugyanúgy pontosnak kell lenni, mint a szakzsargonnak és ezért persze számos olyan mondat, fogalom, jogintézmény szerepel a

szövegben, amelyeket jogi előképzettség nélkül nehéz lehet megérteni. De magát a témát, a szabályozást és szabályokat a magánjog beható ismerete nélkül is meg lehet érteni, a nem ismert kifejezéseket a nem jogász olvasó nyugodtan átugorhatja, úgy is kellő tudásanyaghoz jut. A kötet tele van szemléltető ábrával, ami még jobban szolgálja az átjárhatóságot a jogász és nem jogász olvasók között.

A kötet szerzői egy személyben gyakorló jogászok és filmes szakemberek, akik pontosan ismerik, milyen kérdésekkel néznek szembe a producerek, rendezők, forgatókönyvírók és egyéb filmszakmai, illetve filmpiaci szereplők. Az anyag filmgyártók, forgalmazók, vagy akár befektetők számára is biztosan tartalmaz újdonságot, hiszen az ötlettől a filmforgalmazásig minden lényeges kérdést érint. Valamennyi kérdéskörnél részletesen tárgyalja nemcsak a magyar (kontinentális) hanem az USA-beli (angolszász) jogot és joggyakorlatot is, figyelemmel arra, hogy utóbbinak jelentős hatása van a globális filmgyártási szokásokra, jogalkalmazásra, de akár a jogalkotásra is.

A kötet érzékletes példáiból megtudhatjuk, hogy Billy Wilder sem saját anyagból dolgozott, „A makrancos hölgy” nem Zeffirelli ötlete volt, a *Zootropolis*-szal kapcsolatban is volt komoly jogvita, hogy milyen baklövést követett el az M&M’s, amikor nem fogadták el Spielberg termék-megjelenési ajánlatát és így a Hershey viszont milyen gigászi haszonhoz jutott vagy éppen azt, hogy mit döntött a bíróság, amikor Mike Tyson arctetoválásával, mint védett szellemi alkotással kapcsolatban indítottak pert. A kötetben sok az olyan jogeset, amely önálló könyvet érdemelne, aminek

aztán filmes adaptációját is el lehetne készíteni.

A szerzők végigvezetik az olvasót a filmgyártás öt fő fázisán: a fejlesztés, az előkészítés, a forgatás, az utómunka és a filmforgalmazás jogi kérdéseire gyakorlati perspektívából kapunk válaszokat. Külön figyelmet érdemel, hogy a szerzők a személyiségi jogokat (például a képmás felhasználása) és a kapcsolódó adatvédelmi aspektusokat nem érintőlegesen, hanem behatóan ismertetik. Ugyanígy önálló, hangsúlyos téma a védjegyek világa a filmek relációjában, ami a magyar szakembereknek (nemcsak jogászoknak) mérvadó mintául szolgálhat, amikor egy-egy védjegyről, brandről el kell dönteni, hogy megjelenjen-e a filmben vagy sem. Érdekes jogeseteken keresztül megismerkedhetünk a művészi kifejezés és a szűken értelmezett védjegyjogosultság közötti ellentétben alkalmazott Rogers-teszt eredetével és a precedenst követő joggyakorlattal. Saját címet kap az utómunkáról szóló fejezetben a zenefelhasználás, ezen belül is például a filmben elhangzó, már létező zenemű, illetve a filmhez szerzett zene különbségének szerzői jogi vonatkozásai, a rögzített hangfelvétel felhasználása, a zenei adaptációk, a stockzene vagy a Creative Commons licenz. A zenei jogosítás labirintusában ez valódi eligazítás.

Szerencsére a könyv nem áll meg ott, hogy dobozba (DCP-re) tesszük a filmet, hanem húsz oldalt szentel annak a folyamatnak, amikor a film eljut a közönséghez és bevételt termel az arra jogosultak számára. Ez az a fejezet, amit minden befektetőnek el kellene olvasnia, hogy megértsék a forgalmazási terminológiát, hogy miből és mikor tudnak majd részesedni, mi lesz a sorsa egy filmnek. De a producerek is megtudhatják végre, hogy mi a különbség például a *negative pick-up deal* és a *pre-sales* között. Ebben a fejezetben is kiderül, hogy a szerzők számos ilyen ügyletben részt vehettek már, azt a tapasztalatot, amit itt leírnak, csak „terepen” lehet megszerezni. A *Záró gondolatok* utolsó mondata szerint „Szerencsés, ha az első filmet is az alkotói jogtudatosság jellemzi.” – nos, ezt nagy mértékben segíti ez könyv.

MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, 2021.

